

2. Сокирко О. С., Кобзар І. А., Ханалієва І. С. Розвиток медичного страхування: зарубіжний досвід та можливості його використання в Україні. Економіка і суспільство. 2018. № 19. С. 1139-1145. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/doc/3449>.

Лілія Сергіївна Дмитрієва – студентка I курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Олена Анатоліївна Лук'янихіна** – завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: РЕАЛІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Увага до соціального підприємництва (СП) в Україні спостерігається з часів набуття країною незалежності. Руйнування економічних відносин, що базувалися виключно на державній власності на ресурси і результати праці, жорсткому регулюванні усіх процесів, вивільнило низку проблем, які потребують пошуку нових механізмів забезпечення соціального захисту населення в умовах ринкової економіки.

Соціальне підприємництво як таке не отримало правової визначеності в одному законі, а регулюється різними законами, які у тій чи іншій мірі стосуються цього явища. У ст. 42 ГК України визначено поняття «підприємництво» як «самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» (1). Між тим, існує певна невизначеність власне поняття «соціальне підприємництво», дослідженню теоретичних засад та функцій якого присвячено наукові праці іноземних та українських науковців: Г. Діса, Н. Добрової, О. Загакайло, Р. Краплич, В. Назарука, К. Смаглій, Н. Супрун, А. Свинчук, К. Форрестера та ін.

Виникнення поняття соціального підприємництва у практичному сенсі пов'язують із Моххамедом Юнусом, Лауреатом Нобелівської премії з економіки, котрий сам займався мікrokредитуванням небагатих співгромадян, вклавши у сутність досліджуваного явища будь-яку інноваційну ініціативу, яка має на меті допомогти людям (2).

Конкретизуючи визначення, Г. Діс, директор Центру розвитку соціального підприємництва Університету Дюка (США), під соціальним підприємництвом розуміє створення та підтримку соціальної цінності (блага); пошук та використання нових можливостей для реалізації

поставленої мети; безперервний процес інновацій, адаптації, навчання; рішучість дій, що не обмежується наявними ресурсами; високу відповідальність перед клієнтами та суспільством (3).

О. А. Московська визначає соціальне підприємництво як новий спосіб соціально-економічної діяльності, в якому з'єднується соціальне призначення організації з підприємницьким новаторством і досягненням стійкої самоокупності (4).

А. Свинчук і група авторів (5) дає визначення соціального підприємництва як систематичної, у т.ч. інноваційної, господарської діяльності, яка передбачає вирішення соціальних проблем. При цьому, вони відокремлюють його від чисто бізнесу, оскільки характерною рисою діяльності є саме інноваційність.

Бачення сутності соціального підприємництва у США і у Європі відрізняються за такими ознаками: 1) пріоритет діяльності соціальних підприємств; 2) структура джерел фінансування; 3) рівні державної підтримки цієї групи підприємств, обумовлені особливостями соціально-економічного і культурного розвитку, традиціями ведення бізнесу, самоорганізації населення у вирішенні суспільних проблем у США та Європі (5).

Зважаючи на вищезначені критерії, в Європі соціальне підприємництво сприймається як бізнес із соціальною місією, в якому перевага надається саме соціальному ефекту від підприємницької діяльності. У США соціальне підприємництво пов'язують з філантропією і діяльністю неприбуткових організацій, результатом якої здебільшого є надання соціальних послуг різним цільовим групам населення.

В Україні є популярною саме Британська модель, тобто європейське бачення.

Надходження грошей з закордону в рамках фінансової допомоги, грантів, підтримки з боку різноманітних фондів відкрили нові можливості для розвитку підприємництва і реалізації в Україні проєктів соціального спрямування недержавними організаціями.

Пильна увага до СП в Україні зростає останні п'ять років у зв'язку із загостренням і накопиченням соціальних проблем, спричинених військовими діями на сході України. До традиційних категорій населення, які зазвичай у полі уваги соціальних підприємців (особи, які вийшли з місць позбавлення волі, нарко- і алкозалежні, громадяни з обмеженими можливостями, безробітні тощо) додалися нові, які потребують соціального захисту, психологічної і матеріальної допомоги у адаптації до нових умов життєдіяльності – ветерани АТО, переселенці, люди з інвалідністю та ін.

Соціальне підприємництво сприяє частковому вирішенню проблем вразливих груп соціуму і виконує роль «соціального ліфта», зокрема, допомагає долати соціальну ізоляваність, працевлаштовуючи людей з обмеженими фізичними та психічними можливостями,

безробітних, представників груп ризику, знаходить шляхи для реформування державних соціальних послуг.

Основні тенденції розвитку соціального підприємництва в Україні: більшість з них виникає у великих містах; територія поширення їх діяльності здебільшого охоплює локальний рівень або усю територію України; ФОП – найпоширеніша організаційна форма; на соціальних підприємствах, які мають на меті працевлаштування представників вразливих груп населення (зокрема, людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб та учасників збройного конфлікту), зазвичай 50 і більше осіб основними напрямками роботи є працевлаштування та підтримання діяльності організації. Значно менше тих соціальних підприємств, що мають на меті генерування прибутку для окремих груп населення та надання певних видів послуг (5).

В Україні працює низка міжнародних проєктів, які надають різну підтримку військовим – від грантів на бізнес до освітніх курсів та сертифікатів на навчання. Для громад і місцевої влади це позитивний результат, що проявляється у зниженні навантаження на місцеві бюджети у вирішенні суспільних проблем.

Розвиток соціального підприємництва вимагає зусиль і часу. Труднощі, з якими стикаються соціальні підприємці (5): нестача коштів, неможливість отримати пільгові кредити, низький рівень соціальної свідомості, нерозуміння з боку суспільства.

Незважаючи на це, досить сприятливий клімат для розвитку соціального підприємництва, успішні практики його реалізації довели свою актуальність і спроможність активізувати розвиток громад, знижуючи соціальну напругу на території через надання роботи, ресурсів і сенсу існування соціально вразливим групам населення, забезпечуючи їх роботою і формуючи впевненість у власних силах і у майбутньому.

Література

1. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18(2.05.2003). Ст. 144.
2. Юнус М. Создавая мир без бедности. Социальный бизнес и будущее капитализма: монография. Москва: Альпина Бизнес Букс. 2010.
3. Dees J. G. The meaning of social entrepreneurship. Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, 2001. (Duke University's Fuqua School of Business)
4. Социальное предпринимательство в России и в мире: практика и исследования [Текст] / отв. ред. А. А. Московская ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2011. 284 с.
5. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник / [Свинчук А. А., Корнецький А. О., Гончарова М. А., Назарук В. Я., Гусак Н. Є., Туманова А. А.]. К: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 188 с.